

Nieuwsbrief Afrika-getuigenissen vzw
Driemaandelijks/juni 2011
P708863 / 3120 Tremelo
H. Decoo Hollandsvin 4
3120 Tremelo

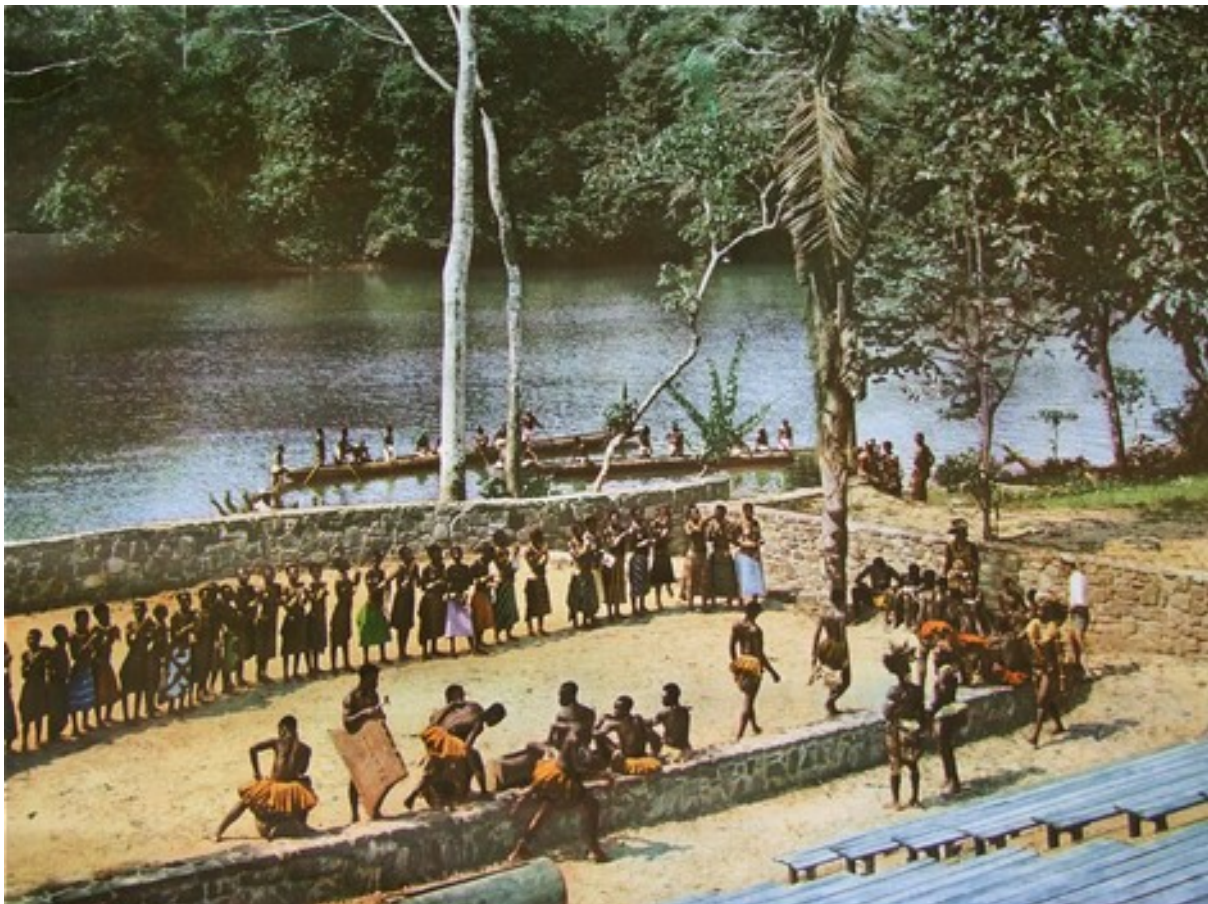
België-Belgique
P.B. – P.P.
3120 Tremelo
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 24

Juni 2011

Openluchtschouwburg (Foto Inforcongo)

Lidmaatschapsbijdragen

De huidige stand van de lidmaatschapsbijdragen voor het lopende jaar is te lezen op blz. 14 en 15.

Wij danken bij voorbaat onze andere getrouwen die graag dit goede voorbeeld zullen willen volgen. Het lidgeld is ongewijzigd gebleven op 25 €.

Wie dit jaar nog niet over de brug kwam, zal in dit nummer een overschrijvingsformulier vinden.

In dit nummer :

De portemonnee van zuster Mathilde	blz. 3
Onze vijfde dag van Afrikagetuigenissen	blz. 4
<i>"Congo Kitabu"</i> <i>Jean-Pierre Hallet, een broussard uit de duizend en "ambassadeur"</i> <i>van de Pygmeeën</i>	blz. 6
Wie heeft dokter André Follens gekend ?	blz. 9
Russen in Congo <i>Vierde en laatste deel van het merkwaardige studiewerk van</i> <i>Prof. Vladimir Ronin</i>	blz. 9
In memoriam	blz. 15
Lidmaatschapsbijdragen 2011	blz. 15
Raad van bestuur	blz. 16

De portemonnee van Zuster Mathilde

100 jaar oud was Zuster Mathilde toen wij een kleine twee jaar geleden met haar kennismaakten. Zij beleefde een rustige oude dag in het klooster van de zusters van de Heilige Familie van Helmet te Schaarbeek en later ook nog in Tielt. Gekromd en hardhorig, dat wel, maar toch nog goed te been, welbespraakt, ja schalks en snedig. Wat echter vooral opviel was haar fabelachtig geheugen, dat uitzonderlijk intact gebleven was.

Op Paasmaandag jongstleden, bijna 102 jaar oud, tijdens een feestmaal, gaf zij midden haar medezusters plotseling de geest.

Gewapend met een diploma van onderwijzeres was zij voor het eerst naar Congo vertrokken in 1934 en zij keerde voor de laatste keer naar België terug in 1975. Op de levensloop van deze uitzonderlijke kloosterlinge komen wij in het In Memoriam, verder in dit nummer, nog even terug.

Toen de portemonnee van zuster Mathilde na haar plotse overlijden werd opengemaakt bleek daar helemaal geen geld in te zitten. Maar dat wil nog niet zeggen dat hij leeg was : hij bleek de bewaarplaats te zijn van kostbaarder zaken dan geld ! Daarin vonden haar medezusters immers allerlei korte tekstjes die de leidraad vormden voor de levensweg die onze eeuweling zichzelf had opgelegd. Vergeten wij niet dat niet minder dan 40 jaar van die levensweg aan Congo waren gewijd.

Wat denkt u van een levensregel als deze : "Niet het geld, niet de luxe, niet de macht maken ons gelukkig, maar de bereidheid om voor de anderen goed te zijn in kleine dingen."

Of nog : "Ik geloof in mijn medeverantwoordelijkheid voor het geluk van de anderen. Ik wil geloven in de kleine daad, in de schijnbaar machteloze liefde, in de vrede op aarde. Ik weiger te geloven dat alle moeite vergeefs is."

En tenslotte, naast heel wat andere : "Stilaan verder en veilig op weg naar het Vaderhuis, tracht ik vredig, dienstbaar en trouw te blijven aan de minste oproepen van elke dag. Barmhartige Heer, ik reken op uw licht en ik dank U hartsgrondig."

Wij kunnen niet onverschillig blijven voor de nobele boodschap die deze uitzonderlijke kloosterlinge ons heeft nagelaten. Haar onthechting aan aardse goederen, haar dienstbaarheid aan haar medemens en haar diep-geworteld geloofsleven verdienen onze eerbiedige bewondering.

*Guido Bosteels
Voorzitter*

Onze vijfde dag van Afrikagetuigenissen

Niet minder dan 148 vrienden en getrouwen hadden op 6 mei jongstleden de weg gevonden naar de Oostendse Stuiverstraat om er onze vijfde “Dag” mee te vieren. Op zichzelf was dit al een bijzonder verheugende opkomst, want de jaren vliegen voorbij en het gewicht van die jaren begint zich hier en daar wel te laten voelen, bij zover dat meer dan een misschien wat minder mobiel kon gaan worden. Des te meer respect brengen wij op voor al degenen die vanuit verre einders waren komen opdagen. Wij denken daarbij onder meer aan onze Limburgse vrienden, zoals de voorzitter van de wakkere Limburgse oud-kolonialen, Frans Jorissen.

Zonneklaar is in elk geval dat de jaren geen afbreuk doen aan de warme koloniale hartelijkheid die onze bijeenkomsten altijd kenmerkt, en die zo mogelijk nog bevorderd werd door het ongelooflijke lenteweer waarmee wij die dag gezegend waren.

Onze statutaire algemene vergadering

De activiteiten werden dus ingezet met de traditionele wettelijke plichtplegingen. Na de rouwhulde aan de leden die ons tijdens het afgelopen jaar hadden verlaten, volgde het omstandige jaarverslag waarin wij andermaal – al zeggen wij het zelf – een uitgesproken positieve balans konden voorleggen.

Ons benedictijnenwerk is nu tot zijn volle maturiteit gekomen. Dat heeft ons in de eerste weken van het lopende jaar in staat gesteld om de Directie van het Afrikamuseum in Tervuren te ontmoeten en er over te gaan tot het overhandigen van een volledig geïnventariseerde verzameling interviews, niet alleen in beeld, maar ook in schrift, integraal geanalyseerd en aangevuld met een overvloed aan statistische gegevens, dit alles mooi samengebracht in een volumineuze databasis. Daarbij kwamen dan ook nog de “documenten”, d.w.z. de papieren allerhande die wij tot op heden konden inzamelen : memoires, persoonlijke herinneringen, administratieve stukken, enz. en verder ook nog films, fotoverzamelingen en dergelijke.

Enkele dagen nadien was het de beurt aan Kadoc, het prestigieuze documentatiecentrum van de KULeuven, om eveneens een exemplaar van deze databasis in ontvangst te nemen. De eerlijkheid gebiedt ons te vermelden dat de lofbetuigingen en dankwoorden die ons bij die beide gelegenheden te beurt vielen, ons niet onberoerd hebben gelaten.

Zoals het verslag verder vermeldt, zijn wij daarmee niet aan het einde van ons labeur. Er zijn contacten lopende met andere universitaire instellingen, zelfs tot in het buitenland toe. Ook wanneer wij nog interessante getuigen ontmoeten, zijn wij erop gesteld hun herinneringen te registreren. Vooral ook het inzamelen van interessante herinneringen, films en fotocollecties is beslist niet afgesloten. Wij zijn er zeker van dat nog heel wat schatten links en rechts rondslingeren die hopelijk nog van de teleurgang kunnen worden gered.

Voorts is onze aandacht uitgegaan naar de behoefte om een behoorlijke zichtbaarheid te geven aan het geleverde werk. Vandaar het totstandkomen van een omvangrijk naslagwerk onder de titel "Getuigen vertellen" (482 blz.). Dat lijvige boek bevat ongeveer 3.000 sequenties, de meest karakteristieke uit de het volledige stel van 12.377 items. Dankzij de financiële steun van de kinderen van onze overleden medestichter Victoor De Bode – die wij daarvoor zeer erkentelijk zijn – is het ons mogelijk geweest een exemplaar van dat boek ter beschikking te stellen van al onze respondenten die dat wensten, als blijk van dank voor hun medewerking aan onze bedrijvigheid. Via een bijdrage uit onze reserves is het ook mogelijk geweest een exemplaar van het werk te bezorgen aan onze leden niet-getuigen. Onze bijeenkomst in Oostende bood trouwens de geschikte gelegenheid om tot de distributie van die lijvige volumes over te gaan.

Ondertussen staat de tijd niet stil en hebben wij besloten uit te kijken naar de mogelijkheid om nog meer aandacht dan voorheen te besteden aan de halve eeuw Vlaams/Belgische aanwezigheid in Midden-Afrika na de onafhankelijkheid. Wij hopen daarover eerlang nader nieuws te kunnen verstrekken.

In de hoop nog verdere ontsluiting te kunnen geven aan het patrimonium dat getuigt van onze aanwezigheid en bedrijvigheid in Midden-Afrika, staat inmiddels ook een ander boek op stapel. Onder de voorlopige titel "Waar mijn hart is gebleven" willen wij van uit een ander invalshoek de echo van onze interviews aan de man proberen te brengen waarmee wij een nog ruimer publiek zouden willen bereiken.

Na de goedkeuring van de verslagen en het verlenen van kwijting aan de bestuurders, moest de vergadering ook nog met spijt akte nemen van het ontslag als bestuurder van onze goede vriend Roger Gallant. Nu hij de gezegende leeftijd van 90 jaar bereikt heeft, vond Roger helaas dat de tijd van gaan gekomen was. Hoe jammer ook, respecteren wij zijn beslissing, niet zonder hem van harte te danken voor zijn steun, zijn wijze raad en zijn inbreng in het reilen en zeilen van Afrikagetuigenissen tijdens de afgelopen jaren.

De Katangese gebeurtenissen

Na afloop van deze vergadering was het tijd voor een merkwaardige causerie – onder een stralende lentezon – waarvoor de keuze gevallen was op ingenieur Van de Kerckhove, een voormalig staflid van de Union Minière. Dit werd een uitzonderlijk gedegen, doordacht en omstandig betoog over de gebeurtenissen in Katanga in 1960. Meer bepaald ging de aandacht van de spreker uit naar de voornaamste figuren die een rol hebben gespeeld in het tot stand komen van het kortstondig onafhankelijke Katanga, en dan wel heel in het bijzonder naar de persoon van Moïse Tshombe. De spreker had er geen moeite mee om blijk te geven van zijn sympathie voor deze politicus.

Zonder ons uiteraard een stellingname te veroorloven in verband met het politieke aspect van deze episode uit ons Belgisch-Afrikaans verleden, spreekt het vanzelf dat de intellectuele eerlijkheid en degelijkheid van deze lezing onbetwistbare lof verdienen.

De rituele moambe...

Na het aperitief liep de ruime feestzaal van Ten Stuyver vol voor de traditionele, laten we zeggen rituele moambe. Wat zou een koloniaal zonder zijn moambe zijn ? En het verheugt ons dat mensen die nooit Congo gezien hebben zoals Steve en Nathalie, de talentrijke zaakvoerders, erin slagen zulke graad van perfectie te bereiken. Zij kregen dan ook een verdiend applaus. Onnodig te zeggen dat er aan sfeer geen gebrek was !

Dank

Tot besluit past een woord van hartelijke dank aan al degenen die op enige wijze een steentje hebben bijgedragen tot het welslagen van deze memorabele bijeenkomst.

Het Bestuur

Het integrale jaarverslag en het financieel verslag worden op verzoek graag aan de leden toegestuurd (Correspondentieadres : zie blz. 15)

Congo Kitabu

Jean-Pierre Hallet, een broussard uit de duizend en “ambassadeur” van de Pygmeeën

Jean-Pierre Hallet

Eigenlijk is de eerste vraag wie het diepst met Afrika verknocht was, de vader of de zoon. De vader, de Luikenaar André Hallet (1890-1959), is de geschiedenis ingegaan als de wereldberoemde post-impressionistische Afrikaschilder, een overweldigend temperament, die zowat 5.000 schilderijen op zijn actief heeft, waarvan het merendeel in Afrika ontstaan zijn. Hij was inderdaad in 1934 naar Congo gestuurd door Koning Leopold III. Hij werkte vooral in Kivu en vestigde zich naderhand in Kisenyi. Zijn werken zijn te vinden in een zestigtal musea over heel de wereld.

In 1927 werd zijn zoon Jean-Pierre in Leuven geboren. Deze is altijd een buitenbeentje geweest, minstens zo temperamentvol als zijn vader, bijna twee meter groot, “oversized in all dimensions”, zoals een van zijn biografen schreef. Wellicht was dat al zo van bij

zijn geboorte, want zijn moeder had zes maanden nodig om na de bevalling te recupereren, wat haar gelukkig toch niet belet heeft om nadien 100 jaar oud te worden. Als kleine jongen in Congo ging Jean-Pierre helemaal op in het plaatselijk milieu, speelde voluit met inlandse kinderen en had al spoedig geen zin meer om nog Frans te spreken. Bezorgd om zijn opvoeding stuurden zijn ouders hem dan ook al snel naar België, waar hij onder de hoede van een tante school liep. Hij beleefde dus de oorlogsjaren in België, nam als 15-16jarige deel aan de verzetsstrijd en trok op met de bevrijdingstroepen. Hij studeerde landbouwkunde aan de Universiteit van Brussel en sociologie aan de Sorbonne.

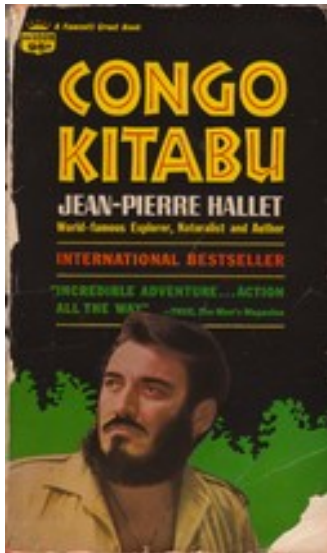
Hij vond eindelijk zijn geliefde Afrika terug toen hij, gewapend met die twee diploma's, in 1948 als agronoom in dienst trad van de Kolonie en in die hoedanigheid actief bleef tot in 1958. Al spoedig zou al zijn aandacht – en meteen zijn liefde en sympathie – uitgaan naar de Pygmeeën, meer bepaald in het Ituriwoud. Bekoord door de vreedzaamheid, de vriendelijkheid, de familiale gebondenheid, de ongerepte cultuur van de Pygmeeën, werd hij als het ware geadopteerd door de Efé-etnie.

Herhaaldelijk zou hij ternauwernood aan de dood ontsnappen, zoals toen hij, getroffen door een giftige pijl, in extremis gered werd door een bejaarde Pygmeë die hem, uiteraard zonder verdoving, zo diep in het been kerfde dat het gif dankzij een overvloedige bloeding kon worden geëlimineerd.

Het sterkste verhaal is echter wel het incident met een dynamietpatroon dat in zijn hand ontplofte. In 1955 was hij in Burundi aan de slag, in de streek van Mosso, ergens tussen Bujumbura en Kitega. Geconfronteerd met ernstige voedselschaarste onder de plaatselijke bevolking, had hij zijn heil gezien in het gebruik van explosieven om de levensnoodzakelijke proteïnen op te halen waar ze te vinden waren : in de vis uit het Tanganyikameer. Hij wist natuurlijk wel dat deze manier van vissen door het Belgisch bestuur streng verboden was, maar “nood breekt wet”, vond Jean-Pierre. Het succes liet niet op zich wachten : in enkele dagen tijd wist hij tonnen vis aan wal te brengen die hij gratis onder de uitgehongerde bamosso-bevolking uitdeelde.

Maar het verhaal liep uit op een catastrofe, toen er iets mis liep met de ontsteking van een van zijn laatste dynamietpatronen, die dus ontplofte net voor hij ze in het water kon gooien. De prauw waarin hij zich bevond was meteen gekanteld, terwijl hij tientallen meter van de oever verwijderd was. Beroofd van zijn rechterhand en verschrikkelijke pijnen lijdend, wist hij toch de oever te bereiken, daarbij ternauwernood aan een meute krokodillen ontnappend. Maar dan ! Zijn zwarte helpers waren in paniek op de vlucht geslagen en natuurlijk was er niet de minste hulp in de buurt. Gruwelijk toegetakeld, slaagde hij erin de ergste bloedingen te stelpen en zijn vrachtwagen op gang te brengen. Tot overmaat van ramp waren, naar hij wist, verschillende wegen onderbroken wegens de heropbouw van een paar bruggen, zodat hij, eenzaam en alleen, een traject van 200 kilometer voor de boeg had vooraleer het hospitaal Rodhain in Bujumbura te bereiken, waar hij uiteindelijk meer dood dan levend aankwam. Uit zijn autobiografie vernemen we dat een zekere dokter Lodewijckx erin geslaagd is hem in een drietal weken weer op de been te brengen. Naderhand zou hij in de Verenigde Staten een prothese krijgen, maar naar het schijnt heeft hij daarvan nooit veel gebruik willen maken.

Dit en vele andere, even adembenemende als ontroerende verhalen staan te lezen in het boek waarin Jean-Pierre Hallet zijn Afrikaanse herinneringen heeft neergeschreven onder de titel "Congo Kitabu". Het verscheen in 1964 in het Engels. Door de internationale pers bejubeld, kreeg het boek vertalingen in 21 talen, waaronder het Russisch en het Chinees. Natuurlijk bestaat er ook een Franse vertaling (uitgegeven door La Table Ronde) die de titel "Le Congo des Magiciens" draagt. Jammer genoeg zijn zowel de originele als de Franse versie echte curiosa geworden die (tweedehands) nog bijzonder moeilijk te vinden zijn. Twee andere boeken van zijn hand zijn resp. "Animal Kitabu", dat aan de Afrikaanse fauna gewijd is, en "Pigmy Kitabo" waarin hij, zoals de titel het uitwijst, zijn belangstelling laat gaan naar zijn geliefde Pygmeeën.

In 1958 verlaat hij dus de overheidsdienst om zich in Kisenyi te gaan vestigen, waar hij zich toelegt op het verzamelen van Afrikaanse kunst. Naast een etnografische kunstgalerie bouwt hij ook een dierentuin. Zo kocht hij een volwassen leeuw, die hij ook eigenhandig getemd heeft. Hij aarzelde niet om ongewapend in de kooi te stappen, daarbij vertrouwend op de uitstraling van zijn fysische verschijning en zijn aanvoelen van de psychologie van de fauna. Allerlei dieren kwamen de zoo verrijken, waaronder een neushoorn, die onder invloed van zijn ingeboren talent tot een mak huisdier werd omgetoverd.

De tragische gebeurtenissen van 1960 zouden hem sterk aangrijpen en hem ertoe aanzetten zijn omvangrijke verzameling naar de Verenigde Staten, en meer bepaald naar Santa Monica in Californië over te brengen. Veel waardevolle stukken werden geschonken aan de UCLA (Universiteit van Californië), ofwel te gelde gemaakt ten voordele van de Pygmeeënbevolking.

De laatste 45 jaar van zijn leven wijdde J.-P. Hallet aan de Pygmeeën. Hij ageerde, publiceerde artikels en maakte films. In 1974 richtte hij een "Pigmy Fund" op, waarvan hij de drijvende kracht was. Hij spande zich ook in om de Pygmeeën een agrarische levensstijl bij te brengen, door hen te leren de grond te bewerken in de hoop dat zij daardoor beter bestand zouden zijn tegen de achteruitgang van hun jachtgebieden. Als gevolg van zijn optreden vielen hem ontelbare eervolle onderscheidingen ten deel, zoals bijvoorbeeld de titel van "Humanitarian of the Decade".

Negentienmaal in zijn leven ontsnapte deze uitzonderlijke figuur ternauwernood aan een gewisse dood, maar de twintigste maal was er te veel aan : dat was toen hij op 1 januari 2004, in de leeftijd van 74 jaar definitief moest zwichten voor een onverbiddelijke leukemie.

Een slotbedenking in mineur : 25 namen staan vandaag op de lijst van met uitsterven bedreigde volkeren. Op die lijst staan nog steeds de Pygmeeën...

In ons volgend nummer komen wij beslist op het uitzonderlijke leven van deze man terug. Indien er onder onze lezers mensen zouden zijn die ooit nog met Jean-Pierre Hallet in contact gekomen zijn, zouden zij ons groot genoegen doen door ons daarvan kennis te geven. (Zie correspondentieadres op blz. 15)

Wie heeft ooit dokter Follens gekend ?

Via KBUOL/Urome kregen wij een vraag om inlichtingen doorgestuurd in verband met een zekere dokter André Follens. Wij ontvingen intussen al de onderstaande interessante tip van Louis De Clerck, die in 1953-1954 adjunct-gewestadministrateur was in Mwene Ditu (Kasai). Mogelijke aanvullende informatie is natuurlijk nog steeds zeer welkom.

Ik heb inderdaad dokter Follens gekend in Mwene Ditu. Na een jaar werd ik echter overgeplaatst naar Gandajika en verloor het contact met hem. Ik vernam later, toen ik magistraat was in Burundi, dat dr. Follens omgekomen was bij een ongeval, aangereden door een wagen, ergens langs een weg in Katanga, terwijl hij hulp bood aan een automobilist met pech.

Ik herinner mij een anecdote waarbij hij betrokken was : Zoals alle gewestadministrateurs reisde ik minstens 20 dagen per maand doorheen de streek die ik bestuurde. Wij verbleven, mijn vrouw en ik, in een etappe-hut op een veertigtal km van Mwene Ditu, de hoofdplaats van het gelijknamige gewest, waar dr. Follens zijn standplaats had. Ik had geen wagen, maar beschikte voor een paar weken over een vrachtwagen om de hoofdweg van Luluaburg naar Katanga, die door de streek loopt, te herstellen.

Op een late namiddag kwam een groepje Congolezen een gekwetste neerleggen voor de hut waar wij verbleven. De man was zwaar gekwetst bij een jachtongeval. Een groot pak darmen pulde uit een brede wonde aan zijn buik. "Bwana, gij moet ons helpen", vroegen de mannen die de gekwetste tot bij ons hadden gedragen in een deken dat bij de uiteinden aan een lange tak vastgebonden was.

Mijn vrouw en ik (ik als jurist en mijn vrouw met een diploma Grieks-Latijnse humaniora !) wasten de wonde en het pak darmen met wat wij konden vinden aan ontsmettingsmiddelen en probeerden de darmen zoveel mogelijk weer in de buik te stoppen ! De gekwetste was bij bewustzijn maar er kwam geen klacht over zijn lippen. Wij hebben zijn buik zo goed mogelijk omzwachteld, waarna hij op de vrachtwagen getild werd en door onze chauffeur naar Mwene Ditu gevoerd. Een paar dagen later ontmoette ik dr. Follens in Mwene Ditu. "Je hebt mij een gewonde gestuurd, zei hij. Ik heb hem nog dezelfde nacht geopereerd, in het licht van een Coleman-lamp. Een moeilijke opdracht en een ernstig geval, maar hij is aan de beterhand."

En waarempel, drie weken later kwam de gekwetste ons bedanken. Hij had daarvoor vele kilometers te voet afgelegd. Hij was compleet genezen !

Russen in Congo (vervolg en slot)

In onze vorige nummers konden onze lezers zich vertrouwd maken met het merkwaardige werk van professor Vladimir Ronin (Lessius Hogeschool Antwerpen en KULeuven), die een niet te evenaren studiewerk op zijn actief heeft over de aanwezigheid van Russische onderdanen in Belgisch Congo. Hier volgt de laatste aflevering.

Hydrografie

De burgeroorlog in Rusland was in de zomer van 1920 nog niet voorbij toen de eerste “witte” vluchtelingen al in dienst traden in Belgisch Congo. Het waren marineofficieren en ze werden hoofdzakelijk door de overheid aangesteld als hydrografen. Omdat België nauwelijks hydrografen van eigen bodem had, konden vele Russische zeelui in de jaren twintig werk vinden in de hydrografische dienst van Beneden-Congo (tussen Matadi en de monding van de Congorivier) of van Boven-Congo (tussen Leopoldstad en Stanleystad). Een hele groep Russische hydrografen voer in 1928-1929 met het schip “L’Hirondelle” aan de benedenloop van Congo, onder leiding van schout-bij-nacht Boris Vilkitski. Ooit had hij als één van de eersten de kustlijn van Siberië en de eilanden in de Noordelijke IJszee bestudeerd en een grote archipel ten noorden van het Tajmyr-schiereiland ontdekt. “Notre amiral arctique, devenu amiral tropical”, noemden ze hem nu in de Belgische kolonie.

De overheid was niet de enige werkgever voor Russische marineofficieren in Congo. Belangrijke transportbedrijven zoals Unatra en Compagnie des Chemins de Fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs Africains engageerden ze als kapiteinen voor hun stoomboten op de Congorivier of op het Tanganyikameer. De Belgen hielden nooit rekening met de militaire rang en de vroegere staat van dienst van hun Russische werknemers, waardoor een verdienstelijke kapitein-ter-zee die tijdens de Eerste Wereldoorlog het bevel over een grote slagkruiser had gevoerd, in Afrika dezelfde functie kreeg en dezelfde loon ontving als veel jongere dekolofficieren.

Gezondheidszorg

De tweede aanzienlijke groep mensen uit Rusland in Belgisch Congo waren dokters. Na de Eerste Wereldoorlog leverde België serieuze inspanningen om het systeem van gezondheidszorg in Congo en Rwanda-Urundi uit te bouwen. Er was schrijnend tekort aan artsen en vanaf 1920 namen tientallen geneesheren van Russische of Russisch-joodse afkomst dienst bij de koloniale overheid en in grote bedrijven. Vaak leidden ze jarenlang een bescheiden “lazaret pour indigènes”, verloren in het eindeloze equatoriaal woud van de Evenaarsprovincie of van de Kasai. Naast de dokters die nog vóór de revolutie in West-Europa hadden gestudeerd, waren er zoals gezegd ook oudstrijders van de Witte legers en sinds 1930 stond een jongere generatie emigranten op de voorgrond, die hun medisch diploma in Leuven, Luik, Gent of Brussel hadden behaald, maar ook elders in Europa. De praktijk nam heel hun tijd in beslag, maar af en toe slaagden ze er toch in om een wetenschappelijk artikel over tropische ziektes of over de organisatie van bepaalde medische diensten te publiceren.

Spoorwegbouw, mijnbouw

Er werd in het Belgisch Congo van de jaren twintig de ene spoorweg na de andere gebouwd. En overal waren er Russen te vinden, ingenieurs en bedienden die met de prospectie in de brousse bezig waren of op de bouwwerken toezicht hielden. De prospector baron Fjodor Taube, kolonel en gewezen commandant van een kurassiersregiment, stuurde tussen 1923 en 1928 vanuit de Kasai een hele reeks brieven naar de Russische krant *Roel* in Berlijn, een onuitputtelijke bron van informatie over het dagelijkse leven van een Russische officier in het hart van Afrika en over zijn complexe verhoudingen met zijn zwarte arbeiders en maîtresses. De Compagnie des Chemins de Fer du Bas-Congo au Katanga en de Vicicongo, die de spoorwegen bouwden en

onderhielden in verschillende streken van de kolonie, telden in 1926-1928 zelfs twee Russische generaals onder hun personeel, namelijk Vladimir Ilovajski en Aleksej Chaperon du Larrêt.

Nog veel meer Russische ingenieurs en technici zochten hun geluk in de kopermijnen van de Union Minière in Katanga, de diamantmijnen van de Forminière in de Kasaï en de goudmijnen van de Société des Mines d'Or de Kilo-Moto in het noord-oosten van Congo. De generatie die een ingenieursopleiding in Sint-Petersburg, Moskou of Kiëv had gevolgd, maakte al snel plaats voor de alumni van de Belgische universiteiten. Na 1930 was een groot aantal jongere Russische mijningenieurs en geologen vooral in het oosten van Congo en in Rwanda-Urundi aanwezig, in de bedrijven zoals de Compagnie Minière des Grands Lacs, de Cobelmin, de Symétain, de Minétain enz., op de vindplaatsen van kassiteriet, het tinsteen.

Ingenieurs en geologen

Laten we ook Russische ingenieurs-electriciens niet vergeten die de waterkrachtcentrales hielpen optrekken, alsook scheikundige ingenieurs in chemische fabrieken en tenslotte bouwkundige ingenieurs die zich in de overheidsdienst aan de wegenbouw wijdde. Naast de zeeman en de arts was de ingenieur ongetwijfeld de meest typische figuur in "Russisch Congo". Sommigen brachten heel hun beroepsleven door in Congo. Kort na de Tweede Wereldoorlog bereikten ze in hun bedrijven de positie van tot hoofdingenieur of plaatselijke directeur.

Nog indrukwekkender waren hun professionele verwezenlijkingen. Ondanks het latere economische verval van het onafhankelijke Congo worden vele vindplaatsen die door Russische geologen tussen 1930 en 1960 werden gevonden, nog altijd geëxploiteerd. Op de lijst van de mineralen die in Oost-Congo worden gewonnen, staan de anthooniet en de lueshiet die respectievelijk door Nikolaj Varlamov (1947) en Aleksandr Safjannikov (1959) werden ontdekt. Aan de geoloog Varlamov, een rasechte Donkozak, herinnert eveneens een ander mineral dat zijn naam draagt: de varlamoffiet. Talrijke mijnen en waterkrachtcentrales waaraan de Russische ingenieurs meewerkten, zijn nog steeds in gebruik.

Agronomen

De faculteiten agronomie in Leuven en Gembloux leverden op hun beurt al in de jaren twintig een hele groep Russische agronomen en landbouwingenieurs die meteen naar Congo vertrokken. De ene trad in de overheidsdienst zoals Konstantin Leontovitsj die de bevolking van het noord-westelijke district Congo-Ubangi jarenlang met veel geduld de cultuur van katoen zou bijbrengen. De andere kwam in een privé-bedrijf terecht om in het noorden of het noord-oosten van de kolonie koffieplantages in te richten. Enkele waardevolle boomsoorten die door bosbouwkundige ingenieur Aleksandr Michelson werden ontdekt, een zoon van Ruslands gewezen militair attaché in Berlijn, dragen dan ook zijn naam: *Ocotea Michelsonii* en *Michelsonia microphylla*. Vanaf 1934 telde ook het Institut National pour l'Etude Agronomique au Congo altijd emigranten uit Rusland onder zijn medewerkers. Na de Tweede Wereldoorlog waren ze op verschillende proefstations van het Instituut, over heel het land, met veredeling van landbouw- en tuinbouwculturen bezig.

Zelfstandige kolonisten

We hebben hier natuurlijk niet alle beroepssectoren kunnen noemen, waar men tussen 1920 en 1960 in het Belgische deel van Afrika de Russische emigranten kon tegenkomen. De snelst groeiende en zeer interessante groep waren de “colons”, de zelfstandige ondernemers. Hun verhaal begon zoals we weten nog vóór de Eerste Wereldoorlog, met vooral de joodse handelaars en ambachtslui in Katanga. Maar ook de “witte” vluchtelingen van 1920 begonnen zich met de tijd aan een eigen zaak te wagen.

De eerste die we kennen, was de oorlogsvlieger Michail Lavrinovski, die ook ritmeester van een kurassiersregiment was en gewezen prefect van de adel in het district van Gomel (Wit-Rusland). Na enkele jaren als piloot voor een privé-bedrijf in de Evenaarsprovincie verliet hij in het midden van de jaren twintig de dienst en vestigde hij in de buurt van zijn vroegere vliegveld een eigen houtzagerij en meubelmakerij. Hij leerde de zwarten hoe ze uit boomstammen raamkozijnen, deuren en meubels moeten vervaardigen. Later kreeg hij een eiland in concessie, waarop hij velden en weiden inrichtte. “Il vivait très près du Noir, un peu comme un grand seigneur, mais jamais comme les seigneurs féodaux durs et égoïstes”, lezen we over Lavrinovski in de meerdelige *Biographie Coloniale Belge*. Na 1925 traden nog een paar landgenoten van hem in zijn voetsporen, de ene als zelfstandige fotograaf in Leopoldstad, de andere als koffiëplanter aan de grens met Angola en nog één startte zonder veel succes een transportbedrijf aan het Kivumeer.

De economische wereldcrisis van de prille jaren dertig was voor de Russische aanwezigheid in Midden-Afrika een echte ramp. Terwijl de officiële statistieken het in 1929 over 182 “Russes” in Congo en 13 in Rwanda-Urundi hadden (de minderjarige kinderen niet meegerekend), was hun aantal twee jaar daarop al in vrije val. Op 1 januari 1933 telde de kolonie slechts 113 “Russes” en het mandaatgebied 6. Deze cijfers hielden uiteraard geen rekening met de Russen die intussen Belgische staatsburgers waren geworden, maar die vormden toen nog een *quantité négligeable*. Nog nooit sinds het einde van de Eerste Wereldoorlog was het aantal mensen uit Rusland in Congo zo sterk gedaald. Zowel de overheid als de privé-bedrijven lieten personeel afvloeien en vreemdelingen vlogen niet onverwacht als eerste buiten. Pas van 1934 af groeide de Russische aanwezigheid in de Belgische gebieden in Afrika opnieuw, maar bereikte ze het peil van de late jaren twintig nooit meer. Tussen 1935 en 1960 schommelde het aantal Russische emigranten in Belgisch Congo altijd rond 140-150.

De economische ravage van 1930-1933 spoorde menig koloniaal aan om van werknemer zelfstandige ondernemer te worden. Ook steeds meer Russen zochten na hun eerste of tweede termijn als bediende geen nieuw contract meer, maar namen stukken grond in concessie en stichtten hun eigen plantages. Ze teelden er koffië, maar ook kinabomen, palmbomen, thee, groenten, geneeskrachtige planten enz. Sommigen hadden eveneens een veeboerderij, met een melkerij of een worstmakerij. De planters en veefokkers waren grotendeels in het oosten van Congo geconcentreerd, meer bepaald in het gebied Ituri of aan het Kivumeer, alsook tussen de heuvels van Rwanda-Urundi. In al die streken ontstonden er al in de jaren dertig Russische “eilandjes”, waar de landgenoten elkaar goed kenden en af en toe bezochten.

Niet alleen in de landbouw kwam de ondernemingsgeest van Russische zelfstandigen tot uiting. Er waren kleine handelsbedrijven, garages, eigen steengroeven en goudmijnen. Georgi Rovnitski, een jurist uit Odessa, werkte van 1923 tot 1930 voor verschillende

handelsfirma's in Rwanda-Urundi en het district Kivu. Daarna stichtte hij zijn eigen zaak: hij importeerde uit de Delhaize-winkels in België levensmiddelen voor blanken en bracht ze in Zuid-Kivu met een vrachtwagen rond. Bovendien bezat hij ook koffieplantages. In 1938 verhuisde hij met zijn vrouw naar Stanleystad en werd hij er zaakgelastigde en bemiddelaar in rechtsgeschillen. Hij had blijkbaar toch niet erg veel om handen, want tegelijkertijd gaf hij jarenlang zijn eigen krant *L'Echo de Stan* uit, één van de vijf dagbladen in de Belgische kolonie.

Tijdens en na de oorlog van 1940-1945 werd de drang naar een zelfstandig bestaan als "colon" bij de Russen in Midden-Afrika nog sterker. Na vele jaren als agronoom of ingenieur in een privé-maatschappij verlieten ze één na één hun dienst om een eigen plantage, een veeboerderij, een mijn, een transport- of bouwbedrijf of een zelfstandige dokterspraktijk te starten. Vooral in en rond Costermansstad, het huidige Bukavu, aan het Kivumeer, vormden de families Sokolski, Skoeridin (Scouridine), Koetsjin (Koutchine), Michelson en anderen in het begin van de jaren vijftig een opvallend Russisch wereldje. Omdat ze bijna allemaal van adellijke bloede waren, werd de internationale en elitaire uitstraling van de toenmalige provincie Kivu, het rijk van de planters, door hun aanwezigheid nog eens extra geaccentueerd.

Rol van de vrouw

De Russischtalige diaspora in de Belgische kolonie was in het begin een echte mannenwereld. Pas in de tweede helft van de jaren dertig steeg het aandeel van de vrouwen in "Russisch Congo" tot ca. 30 %. Het waren natuurlijk echtgenotes die samen met hun man aankwamen of zich later bij hem voegden. Met de hulp van ontelbare zwarte knechten zorgden ze voor het huiselijke comfort. Maar er waren toch ook uitzonderingen, met name de Russische vrouwen die in Belgisch Congo een tijd lang beroepsmatig actief waren. Zo kennen we uit de jaren 1922-1927 drie verpleegsters die toevallig ook naamgenotes waren: Marija Varsjavskaja, Marija Pogoriletskaja en Marija Koedrjajtseva (Koudriajtseff). De twee laatstgenoemden waren vriendinnen sinds de burgeroorlog, toen ze beiden in het Witte leger zieken en gewonden verzorgden. Ze kwamen dan ook samen naar België en traden in de koloniale overheidsdienst. Meteen na hun aankomst in Congo (1925) trouwde Pogoriletskaja in Boma met een landgenoot en verliet ze de dienst, terwijl Koedrjajtseva wel twee jaar als verpleegster zou werken om pas dan op haar beurt met een Rus in het huwelijksbootje te stappen.

Een nog grotere uitzondering was de vrouwelijke dokter Genja Sokolskaja-Bragar. Ze behaalde haar medisch diploma aan de universiteit Gent. Haar man, scheikundig ingenieur Michail Sokolski, stichtte in 1929 als eerste emigrant uit Rusland een eigen plantage aan het Kivumeer. De man hield zich met allerlei agrochemische experimenten bezig en de vrouw werkte als officieel erkende praktiserend arts. Uniek was ook de korte koloniale carrière van Natalja Anitsjkova-Pantsjenko, scheikundige ingenieur (1936-1939). De bazen van de Union Minière vertrouwde haar een interessante job toe in een van hun chemische laboratoria in Elisabethstad.

Zeldzaam waren ook de Russische vrouwen die in Congo een eigen zaak hadden. Toen de 61-jarige Anna Nebolsina, weduwe van een tsaristische vice-admiraal, in 1933 haar zoon naar de Belgische kolonie volgde, wilde ze apart wonen. Ze vestigde zich in hun privé-huis in het Ituridistrict, niet ver van het Albert-meer, in concessie en stampte er een

veeboerderij uit de grond. Met ongeziene energie begon ze varkens en geiten te kweken om kort daarna tonnen boter, kaas, ham en worst in heel het noord-oosten van Congo te verkopen. Haar charcuterie had een uitstekende reputatie en “de admiraalsweduwe”, zoals ze achter haar rug wel eens werd genoemd, dreef de productie steeds verder op. Niet eens twintig jaar later wilde de hoogbejaarde dame aan haar leeftijd toegeven. Meer nog: zoals vele “colons” na de Tweede Wereldoorlog ging Nebolsina haar business diversifiëren. Voortaan stonden de kinaboom en de aardbeien eveneens in haar assortiment. Met 83 jaar richtte ze daarenboven, samen met haar dochter en schoonzoon, haar aandacht op de productie van blikfruit en blikgroenten en bracht ze ook nog pluimvee op de lokale markt.

Als een groot Belgisch bedrijf in Congo soms een tiental of meer Russen in dienst had of als er enkele “colons” uit Rusland niet ver van elkaar woonden, ontstonden er zoals gezegd hier en daar echte Russische “eilandjes”. De landgenoten ontmoetten elkaar op zondag aan een bridgetafel, op een diner of bij een fles vodka en ze verzonken in urenlange nostalgische gesprekken over de goede oude tijden in Rusland onder de vaderlijke hand van de tsaar. Ze waren bijna allemaal officier in de oorlog van 1914-1918 en/of in de burgeroorlog en dachten samen terug aan hun regimenten, slagvelden en gesneuvelde kameraden. De jongeren, die Rusland als kind hadden verlaten, wisselden eerder herinneringen uit aan hun studentenjaren in Leuven of in Luik.

Zowat driekwart van de Russische emigranten in het Belgische deel van Afrika behoorden tot eenzelfde sociale stand, namelijk de adel. Ook politiek zaten ze in de regel op dezelfde rechts-conservatieve, monarchistische golflengte. Velen hadden elkaar al vroeger, in België, leren kennen en hadden een heleboel gemeenschappelijke vrienden. Toch kwamen er in Belgisch Congo nooit eigen Russische verenigingen tot stand. De meeste Russen in Congo woonden verspreid over twee duizend kilometer en beschouwden bovendien hun verblijf in Afrika als iets tijdelijks. Hun maatschappelijke, politieke en culturele organisaties, hun kerken en hun kranten bleven in Europa. Toen ze na twee of drie jaar in Afrika hun verlof van een halfjaar in België of in Frankrijk doorbrachten, sloten ze zich dikwijls meteen opnieuw aan bij de bestaande emigrantenstructuren. Intussen koesterden de Russische koloniale hun banden met het thuisfront dankzij de briefwisseling met familieleden en vrienden en dankzij de Russische kranten en tijdschriften die ze in Congo toegestuurd kregen.

Besluit

Het spreekt vanzelf dat we in dit korte overzicht lang niet alle aspecten van het thema “Russen in Congo” hebben kunnen aansnijden. Hun privé-leven, hun culturele interesses, hun houding tegenover de andere blanken en tegenover de zwarten moesten we voorlopig buiten beschouwing laten. We verwijzen de lezer hierbij graag naar onze publicatie over de memoires, dagboeken en brieven van de Russische emigranten in de Belgische kolonie. Uit deze documenten spreekt het bitterzoete geluk van hun auteurs dat ze zich in Afrika – anders dan in Europa – niet langer als haveloze en sociaal gedegradeerde vluchtelingen voelden. Samen met alle blanken genoten ze automatisch de status van “bwana”, een heer, en dit was balsem voor hun gekwetste, vernederde ziel. Door hun macht over de zwarte arbeiders en knechten, door de paternalistische relatie die ze met hen opbouwden, gebeurde het vaak dat ze in hun verbeelding terugkeerden naar... hun vaderland, naar hun Russisch of Oekraïens landgoed met sluwe, maar uiterlijk

eerbiedige boeren of naar het schip of de legereenheid waarover ze het bevel hadden gevoerd. Het koloniale Congo werd voor hen in die zin een soort surrogaat-Rusland.

Vladimir Ronin

IN MEMORIAM

Pater en professor emeritus Jaak Seynaeve

Jaak Seynaeve werd geboren te Hulste, nabij Kortrijk, in 1920. In 1937 trad hij in het klooster bij de Witte Paters te Boechout en ontving de priesterwijding in 1944. In 1949 werd hij glansrijk tot doctor in de Godgeleerdheid gepromoveerd aan de Universiteit van Leuven.

Zijn eerste Afrikaanse ervaring dateert van 1955, toen hij professor in de Godgeleerdheid werd aan het Groot-Seminarie van Nyakibanda in Rwanda.

In 1958 stond hij aan de wieg van de Universiteit Lovanium te Leopoldstad, waar hij een grote rol speelde bij de ontwikkeling van de theologische faculteit. Emeritus geworden in 1985, had hij alles samen les gegeven aan 1300 priesters, waarvan er 26 bisschop zouden worden.

Daarmee was Jaak nog niet aan rust toe. Van 1991 tot 1997 was hij lector aan de Louisiana State University te Baton Rouge (USA), waarna hij zijn intrek nam in het klooster van Varsenare, waar het heengaan van deze schitterende theoloog een leemte openlaat.

Zuster Mathilde Lamberigts

Zoals in ons Ten Geleide al aangekondigd, overleed op Paasmaandag de alleroudste van onze leden, de onvergetelijke zuster Mathilde, nagenoeg 102 jaar oud. Zij werd geboren in Kessenich, een klein dorpje aan de uithoek van de provincie Limburg, aan de boord van de Maas. Zij wist er zelfs bij te vertellen dat dit plaatsje ooit tot het graafschap Loon had behoord. Zij was het dertiende van veertien kinderen en de laatste overlevende uit het gezin van de toenmalige plaatselijke gemeentesecretaris.

Na het diploma van onderwijzeres te hebben behaald, trad zij in bij de Congregatie van de zusters van de Heilige Familie en in 1934 stapte zij op de boot die haar naar Congo bracht. In Bukavu is zij steeds druk doende geweest met het tot opbouwen en runnen van een school met pensonaat voor meisjes van diverse nationaliteiten. Na de onafhankelijkheid was zij de toegewijde en onvermoeibare directrice van een normaalschool voor inlandse meisjes. In 1975, na veertig jaar Congo, kwam zij definitief naar de heimat terug. Dat was niet om te rusten, want haar hart was in Congo gebleven en ze bleef zich inzetten voor de missiewerking, maar eveneens voor het goede verloop van het kloosterleven. Ook haar talrijke oud-leerlingen vergat ze niet: hun namen bleven in haar fabelachtig geheugen geprent en ze verzamelde hen nog elk jaar voor een prettig weerzien.

Wij bewaren een ontroerde herinnering aan deze uitzonderlijke persoonlijkheid.

Lidmaatschapsbijdragen

Voor de goede orde laten we hierna de volledige lijst volgen van de tot op heden ontvangen bijdragen voor het lopende jaar. Zoals op blz. 2 reeds gezegd, danken wij bij voorbaat onze achterstallige getrouwen die alsnog hun steentje zullen willen bijdragen ten bate van onze werking.

De h. Willy Alenus, Oostende
De h. P. Ampe, St Martens-Latem
De h. Sam Annys, Wijnegem
De h. Gustaaf Avonds, Kapellen

De h. Willem Avonds, Vosselaar
De h. Baeyens-Warlop, Denderleeuw
De h. P. Beckers, Merkssem
De h. Roland Bedert, Oostende

De h. Willy Billen, Antwerpen
 De h. Carlos Blancke, Dilbeek
 De h. André Boeckx, Keerbergen
 De h. en mevr. L. Boets, Herentals
 Mevr. R.-A. Bonne, Brugge
 De h. W. Bossaerts, Keerbergen
 De h. en mevr. Br. Brasseur-Goens, Nijlen
 De h. en mevr. Brems-Van Belle, Haasrode
 De h. Herman Bruneel, Lo-Reninge
 Mevr. A.-M. Brusselle, Heverlee
 De h. Hubrecht Buseyne, Loppem
 Mevr. L. Calberson, Antwerpen
 De h. Alex Callewier, Harelbeke
 Mevr. L. Cardon, Oostende
 Mevr. Puck Claes, Sint-Truiden
 De h. M. Clement, Halle
 De h. en mevr. Colaers-Van de Voorde, Spanje
 E.P. Ward Costermans, Leuven
 De h. Creeten-Philippens, Borgloon
 De h. Omer Daene, Strombeek-Bever
 Dr. Claude Damman, Kortrijk
 De h. E. De Baedts, St. Amandsberg
 Mevr. L. De Baedts-Helderweirt, St. Amandsberg
 Mevr. P. De Bontridder, Bertem
 Mevr. Gr. De Bruyne, Roeselare
 De h. Edgard Declercq, Jabbeke
 De h. K. De Goeyse, Berlaar
 De h. Jan de Jonge, Sint-Andries
 De h. W. De Jonghe, Oostende
 De h. Walter Deltour, Roeselare
 Mevr. H. De Maeseneire, Zaventem
 E.B. Paul Dequeker, Leuven
 De h. A. De Ruijter, Heusden
 De h. en mevr. R. Desmedt, St-Genesius-Rode
 De h. Frans De Souter, Temse
 Zr. Lieve Dessel, Ronse
 De h. en mevr. L. De Visscher
 De h. W. De Wilde, Hasselt
 De h. D'haeseleer-Vanhoutte, Gent
 De h. G. Dierckens, St. Pieters-Leeuw
 De h. Gilbert Dumon (†)
 Mevr. G. Duytschaever, Ekeren
 De h. U. Driljeux, Sint-Truiden
 De h. en mevr. J. Eliaerts-Horsmans, Antwerpen
 De h. Roger Gallant, Oostende
 Prof. J. Ghesquiere, Brasschaat
 De h. L. Gorssen-Kapinga, Kaulille
 De h. David Hennaert, Schaarbeek
 Mevr. D. Herman, Oostende
 Mevr. Gabr. Hermans, Leuven
 De h. F. Hessel, Sart-lez-Spa
 Mevr. E. Janssens, St.Lambrechts-Woluwe
 De h. L. Jaspers, F-Glorianes
 De h. F. Jorissen, Hasselt
 De h. F. Keereman, Oudergem

De h. Robert Kint, Oostende
 Mevr. G. Laleman, Roeselare
 Mevr. Hilda Leuridan, Koksijde
 De h. en mevr. G. Loosen, Zonhoven
 De h. Norbert Martens, Bree
 De h. en mevr. Mertens-Blomme, Meerhout
 Mevr. Godelieve Missinne, Brugge
 De h. A. Morent, Assebroek
 De h. en mevr. Ottenburgs, Gent
 De h. R. Peeters, Schaffen
 De h. A. Pollet, Sint-Andries
 De h. P. Quaghebeur, Middelkerke
 De h. Jos Roose, Keerbergen
 Mevr. Mia Rosvelds, Geel
 De h. Marcel Schuer, St-Martens-Latem
 Mevr. Lieve Simoens, Tervuren
 De h. en mevr. Soubry, Heist a/Zee
 Mevr. Anny Steegmans, Diepenbeek
 Mevr. Maria Stegen, Diepenbeek
 De h. E. Timperman, Roeselare
 Mevr. M. Torfs, Keerbergen
 De h. en mevr. Trotman, Koksijde
 De h. Jozef Vanacker, Roesbrugge-Haringe
 De h. L. Van Alsenoy, Kapellen
 Mevr. Van Balen-Stappers, Berchem
 De h. H. Van Beeck, Overijse
 De h. Roland Van Belle, De Pinte
 De h. Van den Abbeele, De Haan
 De h. John Vandenabeele, Wenduine
 E.P. F. Van den Bosch, St.-Pieters-Leeuw
 De h. Roger Vandenbussche, Lendeledede
 Prof. J. Vandepitte, Knokke
 De h. Michel Vandeputte, Brussel
 De h. Jozef Van der Paal, Berchem
 Mevr. Marcelle Van Eylen, Leuven
 Dr. Tony Van Gijssels, Hasselt
 De h. R. Van Herreweghe, Oostende
 Mevr. M. Van Laer, Groot-Bijgaarden
 De h. R. Vanmeerbeek, Brakel
 De h. G. Van Hove, Antwerpen
 Prof. Walter Van Pee, Knokke
 De h. Marc Van Trimpont, Geraardsbergen
 E.P. Eug. Verhaert, Schilde
 De h. A. Verhé, Oostende
 Dr. en mevr. Verhoest-Ameloot, Roeselare
 De h. R. Vermast, Oostende
 Mevr. Claudine Vermeersch, Blankenberge
 De h. A. Vertongen, Antwerpen
 De h. Remy Vossen, Heusden
 Vriendenfonds UNIVOG, Antwerpen
 De h. F. Vynckier, Wevelgem
 De h. D. Willaert, Oostende
 De h. Lode Wuyts, Heverlee
 De h. L. Zaman, Kessel-Lo
 Zusters Albert I-laan, Nieuwpoort

Met speciale dank voor hun verdubbelde bijdrage :

De h. en mevr. H. Brat, Wezembeek-Oppem
 De h. G. Bosteels, Tervuren
 Kanunnik Emm. De Zeine, Brugge
 Mevr. A. Fonteyn, St. Niklaas

De h. A. Graré, Berchem
De h. René Puttemans, Luxemburg
De h. J. Schelfhout, Kortrijk
De h. L. Van den Broeck, Beervelde
Mevr. Van den Hole-Van Moorsel, Lichtaart
Dr. Jean Vandevoorde, Dion-Valmont
Dr. en mevr. Em. Van Rompaey, Kessel-Lo
Mevr. Catherina Vos, Halle-Booienhoven

Samenstelling van de Raad van bestuur

Voorzitter : Guido Bosteels
Ondervoorzitter : Cyriel Van Meel
Archivaris : Lucien Hoérée
Leden : Hilde Decoo, Bob Vanhee, Miel Clement, Paul Frix

Aangezien Hilde Decoo na 7 jaar voorbeeldige arbeid aan de functie van secretaris wenste te verzuken, gelieve men tijdelijk eventuele briefwisseling te richten naar het onderstaande correspondentieadres

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN
Zetel : Hollandsvin 4, 3120 Tremelo
Voorlopig correspondentieadres : Jan van Ruusbroecstraat 15, 3080 Tervuren
(g.bosteels@skynet.be)

Jaarlijkse ledenbijdrage : 25 €. Bankrekening : BE67 0014 2540 4387
Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt

Foto Carlo Lamote